

ZAROBKI POLSKICH NAUCZYCIELI W ŚWIETLE RAPORTU EDUCATION AT A GLANCE 2017

Education at a Glance (EaG) to jedna z ważniejszych publikacji międzynarodowych zawierających porównywalne wskaźniki z zakresu edukacji. Raporty są opracowywane corocznie przez OECD we współpracy z ministerstwami edukacji i służbami statystycznymi państw członkowskich. Ważną część raportu stanowi analiza zarobków nauczycieli, której wyniki podsumowuje niniejsza *policy note* ze szczególnym uwzględnieniem pozycji Polski.

ZAROBKI POLSKICH NAUCZYCIELI

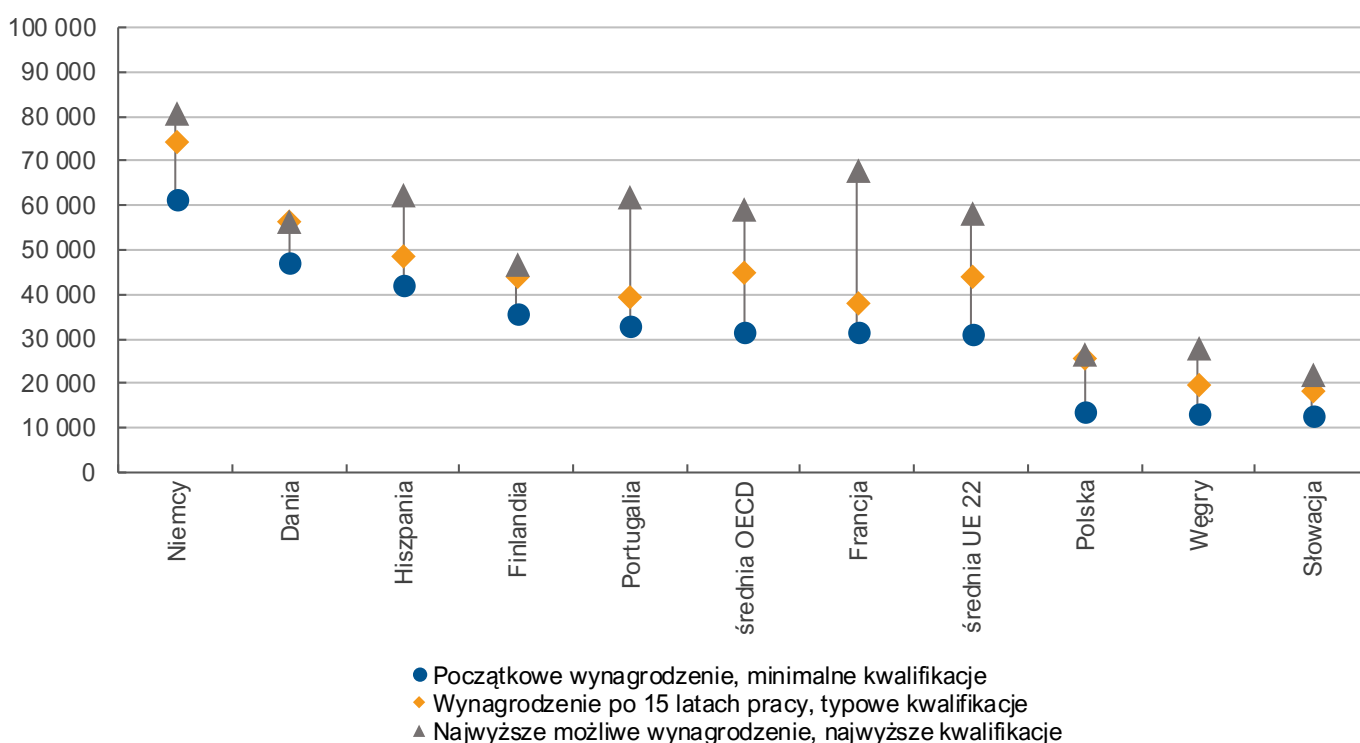
Spowolnienie gospodarcze w krajach OECD po 2008 roku pociągnęło za sobą zamrożenie lub obniżenie zarobków nauczycieli w wielu krajach (por. EaG 2017, Figure D3.3, str. 367). W krajach najsilniej dotkniętych przez kryzys gospodarczy między 2010 a 2013 rokiem zarobki spadły najbardziej, na przykład w Portugalii o ok. 14 proc., w Hiszpanii o 13 proc., a w Grecji o 26 proc. **W tym czasie w Polsce i na Słowacji podstawowe zarobki nauczycieli wzrosły o ok. 8 proc.** W obu tych krajach pensje rosły w ciągu kolejnych trzech lat, jednak w Polsce wzrost podstawowych zarobków wyniósł tylko 1 proc., a zarobków rzeczywistych (wraz z dodatkami)

ok. 4 proc. (por. EaG 2017, Figure D3.4, str. 369). W tym samym czasie (2013- 2015) w Portugalii i Niemczech pensje nauczycieli znacząco wzrosły, a między innymi w Grecji i Finlandii - nadal malały.

Mimo relatywnie dużych podwyżek wynagrodzeń polskich pedagogów, które w latach 2005-2015 łącznie wzrosły o 23 proc. (por. EaG 2017, Table D3.5a, dostęp online), **wciąż należą one do jednych z najniższych w OECD** (por. EaG 2017, Figure D3.2, str. 365). **Podobnie niskie zarobki, mimo podwyżek w ostatnich latach, są między innymi na: Węgrzech, w Republice Czeskiej i na Słowacji.**

Zarobki polskich nauczycieli są mniej zróżnicowane niż w innych krajach. Nauczyciele gimnazjalni z 15-letnim stażem i z najwyższymi kwalifikacjami są prawie tak samo wynagradzani jak ich koledzy z typowymi kwalifikacjami i takim samym stażem (wykres 1). W wielu krajach ta różnica jest dużo większa i większe są też różnice w zarobkach, wynikające ze stażu pracy. Daje to inne perspektywy kariery i rozwoju zawodowego nauczycieli.

Wykres 1. Wynagrodzenie nauczycieli szkół średnich I stopnia (gimnazja) na początku i po 15 latach pracy, 2015 (USD PPP) (por. EaG 2017, Figure D3.2, str. 365)

Różnice w zarobkach w różnych typach szkół są w Polsce także mniejsze niż przeciętnie w OECD lub Unii Europejskiej (tabela 1, por. EaG 2017, Table D3.4, str. 376). Nieco wyższe przeciętne roczne zarobki (z uwzględnieniem dodatków) mają nauczyciele w gimnazjach, ale różnice są niewielkie. W zdecydowanej większości krajów OECD panuje zasada, że im wyższy szczebel szkolnictwa, tym większe pensje. W naszym kraju takiej zależności nie ma.

Tabela 1. Roczne rzeczywiste zarobki nauczycieli w instytucjach publicznych, 2015 (USD PPP)

	PRZEDSZKOLE	SZKOŁA PODSTAWOWA	ŚREDNIA I STOPNIA (GIMNAZJUM)	ŚREDNIA II STOPNIA (LICEUM)
POLSKA	26 552	30 750	31 373	30 803
OECD	37 093	41 827	44 070	46 928
EU22	36 516	41 308	43 893	47 153

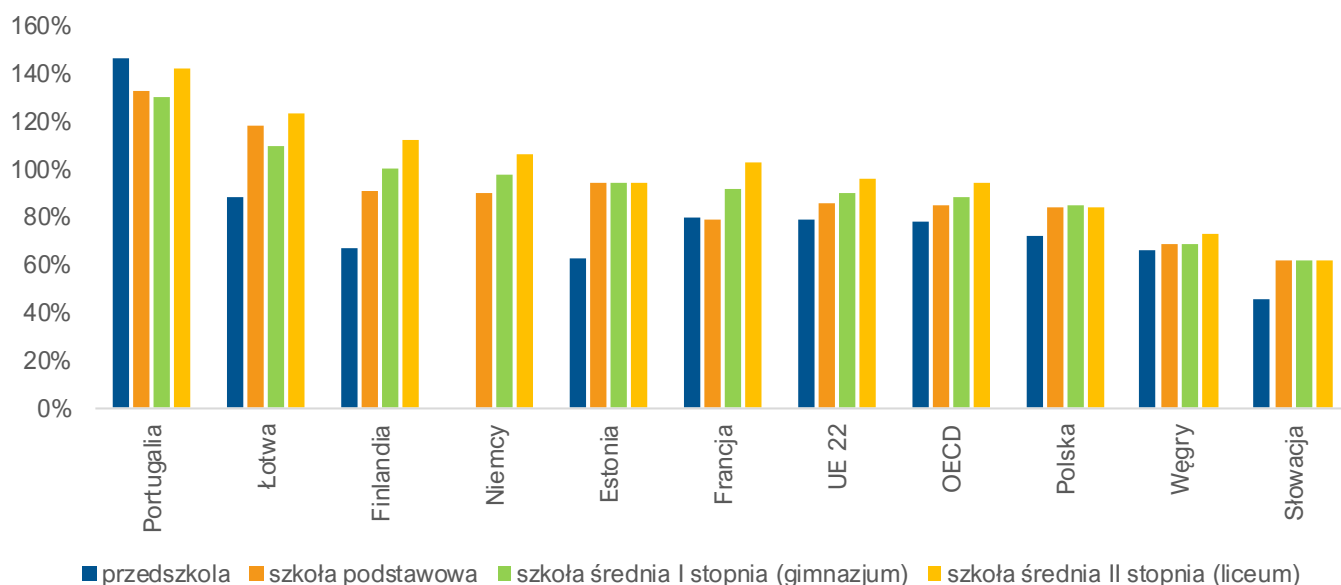
W polskich szkołach publicznych kobiety mają przeciętnie wyższe zarobki od mężczyzn, co stanowi wyjątek, średnio w OECD i w Unii Europejskiej zarobki nauczycielek są bowiem niższe niż nauczycieli, z wyjątkiem edukacji przedszkolnej (por. EaG 2017, Table D3.4, str. 376).

Tabela 2. Roczne rzeczywiste zarobki nauczycieli w instytucjach publicznych 2015 (USD PPP)

	MĘŻCZYŹNI				KOBIECY			
	PRZEDSZKOLE	SZKOŁA PODSTAWOWA	ŚREDNIA I STOPNIA (GIMNAZJUM)	ŚREDNIA II STOPNIA (LICEUM)	PRZEDSZKOLE	SZKOŁA PODSTAWOWA	ŚREDNIA I STOPNIA (GIMNAZJUM)	ŚREDNIA II STOPNIA (LICEUM)
POLSKA	24 880	29 369	30 235	30 131	26 557	30 916	31 706	31 040
OECD	37 657	42 787	45 157	49 049	38 957	42 379	44 608	48 030
EU22	37 607	42 258	45 148	49 080	38 675	41 983	44 676	48 206

Średnie roczne wynagrodzenie nauczycieli w Polsce jest niższe od wynagrodzenia osób z wyższym wykształceniem (wykres 2, por. EaG 2017, Table D3.2a, str. 375). Ta relacja wynosi 72 proc. dla przedszkoli, 84 proc. dla podstawówek i liceów oraz 85 proc. dla gimnazjów. Są to wskaźniki nieco niższe niż przeciętnie w OECD lub w Unii Europejskiej, z wyjątkiem szkół podstawowych, gdzie różnica praktycznie nie ma.

Wykres 2. Stosunek wynagrodzenia nauczycieli do wynagrodzenia osób z wyższym wykształceniem (proc.)

Wielkość nakładów na wynagrodzenia nauczycieli w przeliczeniu na jednego ucznia to jedna z miar efektywności finansowania szkolnictwa. W uproszczeniu można powiedzieć, że jest to suma wynagrodzeń nauczycieli podzielona przez liczbę uczniów. *Education at a Glance* dostarcza takich zestawień wyrażonych zarówno w USD PPP (czyli w dolarach z uwzględnieniem siły nabywczej), jak i w procentach PKB na głowę mieszkańca (tabela 3, por. EaG 2017, Table B7.1, str. 244). Porównując dane dla wybranych krajów, trzeba zwrócić uwagę na Finlandię, która od lat ma świetne wyniki w badaniu PISA, a także na Estonię i Portugalię – kraje, które ostatnio dokonały znaczącego postępu w tym badaniu. Te dwa kraje zdecydowanie różnią się wielkością wydatków na pensje w przeliczeniu na jednego ucznia. W Portugalii są to wielkości wyższe od średniej OECD, a w Estonii – w granicach połowy średnich OECD.

W Polsce koszty wynagrodzeń nauczycieli w przeliczeniu na jednego ucznia wyrażone w USD PPP są niższe niż średnio w krajach OECD. Natomiast wyrażone jako procent PKB na głowę mieszkańca są w naszym kraju wyższe niż średnia OECD.

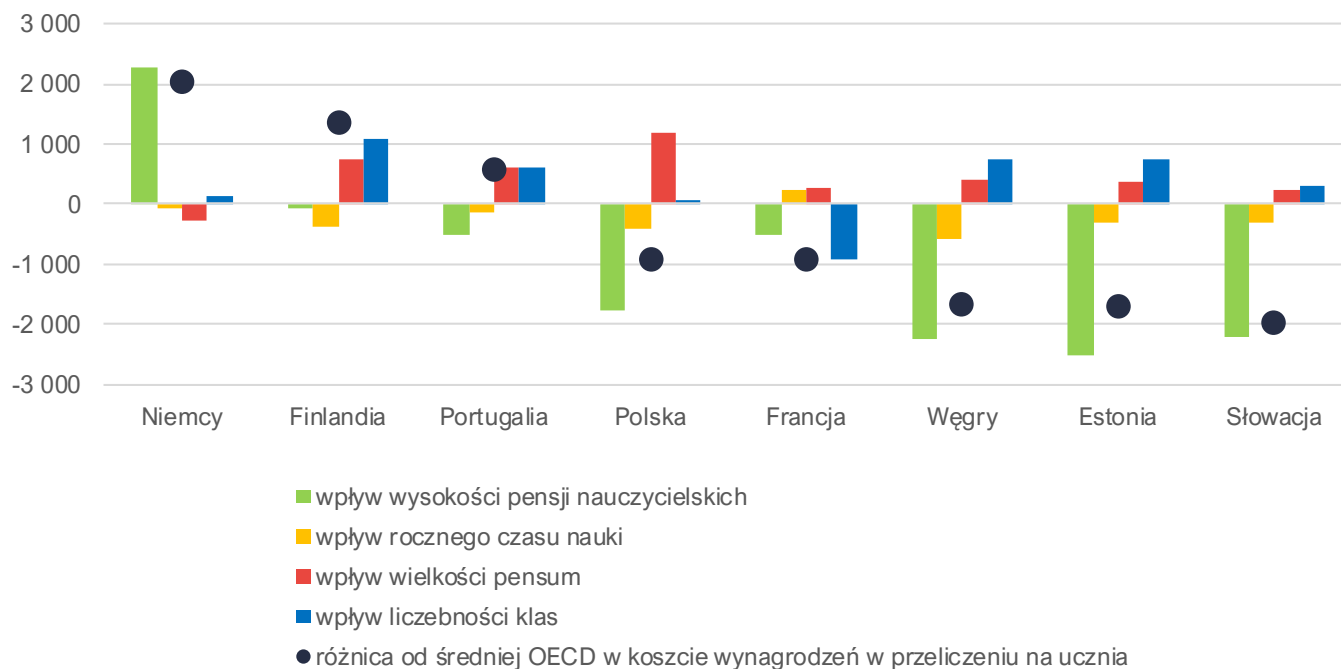
Tabela 3. Koszty wynagrodzeń nauczycieli w przeliczeniu na jednego ucznia

	W USD (PPP, 2015 STAŁE CENY)				JAKO PROC. PKB NA GŁOWĘ MIESZKAŃCA	
	SZKOŁY PODSTAWOWE		SZKOŁY ŚREDNIE I ST.		SZKOŁY PODSTAWOWE	SZKOŁY ŚREDNIE I ST.
	2015	2010	2015	2010	2015	2015
POLSKA	2241	2229	2609	1757	8,4	9,7
ESTONIA	1280	928	1803	1012	4,4	6,2
FINLANDIA	2985	3059	4886	4734	7,1	11,5
FRANCJA	1865	1862	2584	2542	4,5	6,3
NIEMCY	4369	3543	5561	4444	9,0	11,5
PORTUGALIA	2917	3859	4100	5348	9,8	13,8
OECD ŚREDNIO	2848	2648	3514	3217	7,0	8,6

Na wielkość kosztów wynagrodzeń w przeliczeniu na ucznia mają zasadniczy wpływ 4 czynniki: wysokość pensji nauczycieli (im wyższe indywidualne wynagrodzenia, tym większe ogólne koszty); czas nauki – liczba lekcji przewidzianych w planach nauczania w ciągu roku (im większa, tym więcej kadry pedagogicznej potrzeba do zrealizowania planów nauczania); wielkość pensum – czas pracy nauczycieli na lekcjach (im niższe, tym więcej nauczycieli trzeba zatrudnić, by zrealizować plany nauczania); oraz liczebność klas (im bardziej liczne klasy, tym jest ich mniej i mniej potrzeba nauczycieli).

Koszty wynagrodzeń nauczycielskich w przeliczeniu na ucznia wynoszą w Polsce 2609 USD PPP i są o 905 USD PPP niższe niż średnia OECD, która wynosi 3514 USD PPP (por. EaG 2017, Figure B7.3, str. 240). Różnica ta wynika z niższych o 1762 USD PPP średnich wynagrodzeń polskich nauczycieli, niższych o 402 USD PPP kosztów związanych z relatywnie krótszym rocznym czasem nauki. Z kolei niskie pensum i nieco mniejsza niż średnia liczebność klas podnoszą te koszty względem średniej OECD odpowiednio o 1196 USD PPP i 64 USD PPP. W porównaniu z innymi krajami (wykres 3) **w Polsce największy wpływ na koszty wynagrodzeń w przeliczeniu na ucznia ma wysokość pensji nauczycieli (obniża koszty) i wielkość pensum (podnosi koszty). Relatywnie niskie wynagrodzenia są także istotnym czynnikiem obniżającym koszty w innych krajach naszego regionu** (Węgry, Estonia, Słowacja). W Niemczech natomiast pensje nauczycieli są kluczowym czynnikiem podnoszącym koszty w przeliczeniu na ucznia. Polskę i Niemcy wyróżnia znikomy wpływ liczebności klas, co jest ważnym faktorem szczególnie w Finlandii i we Francji.

Wykres 3. Wpływ poszczególnych czynników na wysokość kosztów wynagrodzeń nauczycieli w przeliczeniu na jednego ucznia, USD PPP (2015)

W latach 2010-2015 w Polsce koszty wynagrodzeń nauczycieli w przeliczeniu na ucznia nie zmieniły się w szkołach podstawowych (por. EaG 2017, Figure B7.2, str. 238). Jest to efekt wzrostu wynagrodzeń o 13 proc. i równoczesnego zwiększenia liczebności klas o 33 proc. W szkołach podstawowych w Estonii zostały w tym okresie podniesione pensje nauczycieli, a wielkość klas zmalała. Przeciwne zmiany nastąpiły w Portugalii, gdzie zmniejszono wynagrodzenia nauczycielom i zwiększono liczebność klas.

Na poziomie gimnazjalnym w Polsce koszty wynagrodzeń nauczycieli w przeliczeniu na ucznia wzrosły w analizowanym okresie w efekcie zwiększenia pensji (13 proc.) i zmniejszenia wielkości klas (5 proc.). Trzeba podkreślić, że - jak zaznaczono w publikacji - wyliczenia i analiza są oparte na danych wynikających z regulacji prawnych (pensum, ramowe plany) oraz przybliżenia liczebności klas.

Pełny raport **Education at a Glance 2017** dostępny jest na stronie OECD:
<http://www.oecd.org/edu/education-at-a-glance-19991487.htm>

Country note o Polsce pod adresem <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-63-en>

AUTORZY

Maciej Jakubowski i Jerzy Wiśniewski

KONTAKT

Jerzy.Wisniewski@evidenceinstitute.pl

Seria **Policy Notes** to wspólna publikacja Fundacji Naukowej Evidence Institute oraz Związku Nauczycielstwa Polskiego, której celem jest popularyzacja wyników badań dotyczących edukacji i rynku pracy.

Związek Nauczycielstwa Polskiego jest niezależnym i samorządnym związkiem zawodowym pracowników oświaty i wychowania, szkolnictwa wyższego oraz nauki.

WWW.ZNP.EDU.PL

WWW.FACEBOOK.COM/ZNPEDUPL

Fundacja Naukowa Evidence Institute jest organizacją non-profit zajmującą się promowaniem polityki edukacyjnej opartej na badaniach.

WWW.EVIDENCEINSTITUTE.PL

WWW.FACEBOOK.COM/EVIDENCEINSTITUTEPL